

PARANYS I RAONS

ALBERT RÀFOLS CASAMADA, *Paranys i raons per atrapar instants*, Les edicions dels dies, Sabadell, 1981.

En poc temps, i amb no pas gaires llibres, l'obra poètica d'Albert Ràfols Casamada ha assolit un lloc important dins el panorama de la poesia catalana actual, i l'ha assolit sobretot, al meu entendre, gràcies a la seva singularitat. Poeta d'una agudíssima sensibilitat, precís i minuciós, Ràfols Casamada elabora una poesia aparentment lleu, però que a través d'una anàlisi profunda revela una gran solidesa i una admirable coherència. Ràfols Casamada se serveix del quotidià com a tema preferent de la seva poesia, o, almenys, com a element que en sustenta l'arquitectura. Això no obstant, aquesta quotidianitat no sol fer acte de presència més que com a pretext per a posar en moviment la capacitat de reflexió del poeta. És a dir, doncs, que, si bé la poesia de Ràfols Casamada s'origina en el quotidià i se'n serveix com a referent, la seva funció primordial se situa en un altre pla, que no per aparentment allunyat deixa d'ésser conseqüència de l'anterior. De fet, el pes de l'un a l'altre pla sol manifestar-se d'una manera força clara en la majoria dels poemes, mitjançant una operació que jo crec que consisteix a aïllar les sensacions que l'observació dels elements quotidians comporta, i compondre després el poema servint-se gairebé exclusivament de les sensacions que hom ha obtingut gràcies a l'observació. El referent, doncs, en certa manera desapareix, per deixar pas a la reflexió. Ara bé, sempre hi ha un lligam viu entre els mots i allò que, fins a cert punt, els ha suscitat, sempre la immediatesa —sense cap connotació pejorativa— esdevé detectable, en una poesia que, aparentment, sorgeix del no-res. Així, per exemple, l'abundància de detalls ens remet a una percepció sensorial agudíssima. De la mateixa manera, la presència d'elements identificables no solament fa de contrapunt al procés observació/reflexió, sinó que emmarca el poema dins uns límits de comprensibilitat, la qual cosa no vol dir que li resti lirisme o suggestió. La poesia de Ràfols Casamada té la gosadia de moure's en un pla en què el sentiment sembla superat per la sensació, i és escrita amb una precisió d'orfebre; així i tot, però, em sembla que fóra errat considerar-la asèptica o, tal vegada, abstracta, en el sentit pejoratiu del mot, atès que l'exercici que ens sol proposar no és res més que un exercici d'intel·ligència, aplicat incessantment al procés d'observació.

Paranys i raons per atrapar instants, l'últim llibre, per ara, de Ràfols Casamada, té, al meu entendre, les característiques que he intentat descriure en les ratlles precedents, però presenta dues parts força diferenciades. La primera —*Paranys*—, s'inscriu plenament dins les coordenades que he assenyalat. Poesia escrita «des de dins» de les sensacions, no intenta transcendir la realitat, sinó retenir-la (atrapar-la), emmarcar-la. La profunditat d'aquesta poesia depèn més de l'actitud, de la vigilància de l'actitud, que no pas dels mots, tot i que la funció d'aquests, més que la de representar, sigui la de suggerir, per tal de crear un ambient a partir del qual la realitat adquireixi una dimensió més: la que li atorga el poeta amb la seva reflexió. Repeteixo que es tracta d'una poesia lleu, que s'emmotlla als objectes i els destaca. Dos versos d'un poema assenyalen clarament aquesta intenció: «marcar amb els mots / el perfil de les coses». Vet aquí l'objectiu, tan simple i tan profund alhora com la seva mateixa formulació.

La segona part del llibre, però, presenta, com ja he dit, una notable diferència respecte de la primera. Es tracta de la supressió gairebé absoluta del que podríem dir-ne «l'espai exterior al poema», o, si es vol, la supressió de totes les referències (elements) que poden suposar una determinada temporalització, o que poden servir de suport a una acció, entès el terme en el sentit d'identificació d'un determinat moviment. De fet, la segona part d'aquest llibre —*Raons*—, és tota ella una reflexió al voltant del poema, una contemplació minuciosa del poema des de diferents angles, que no comporta altre moviment que el de la reflexió. Tot l'espai l'ocupa el poema, erigit en objecte i subjecte alhora. El més important, però, és, tal vegada, que la reflexió que proposa el poeta no és exterior al poema, és a dir, que la locució «al voltant de» de què m'he servit suara, no és exacta. Ràfols Casamada, com en la primera part del llibre, i, en general, com en tota la seva producció, s'installa en certa manera dins el tema sobre el qual reflexiona: en aquest cas, el poema. De fet, jo crec que aquesta dimensió específica és un dels components més peculiars de l'obra de Ràfols Casamada, i, alhora, una de les seves aportacions més singulars i significatives al llenguatge poètic.

Per acabar, voldria aclarir el següent. Tot el que he dit de l'últim llibre de Ràfols Casamada, pot tal vegada induir a pensar que es tracta d'un volum amb dues parts no relacionades entre si. Res més lluny de la realitat. Les dues parts es complementen. En la primera, l'autor «escriu» materialment el poema, i les referències a

aquest exercici hi són abundoses i clares; en la segona, amb el poema ja escrit, l'autor «el» reflexiona. El mateix poema que he citat suara, i que és, justament, l'últim de la primera part, assenyala el pas de l'una a l'altra reflexió. Els dos darrers versos —en té sis—, escrits entre parèntesi, ens introdueixen clarament a la segona part, al mateix temps de completar l'operació duta a terme en la primera: «el verge camp del paper / comença a fer-se habitable».

Miquel Martí i Pol